

SIMILARITIES AND DIFFERENCES BETWEEN THE GRAMMAR OF DIMITRIE EUSTATIEVICI BRAȘOVEANUL, 1757 AND THE ORTHOGRAPHY OF CONSTANTIN DIACONOVICI - LOGA, 1818

Loredana-Liliana Buzoianu

Associate Professor, PhD, "Dunărea de Jos", University of Galați

Abstract: The philological study contains a comparative analysis of the "Romanian Grammar", by Dimitrie Eustatievici Brașoveanul, 1757 (edition by N. A. Ursu, Scientific Publishing House, Bucharest, 1969) and "Orthography or the correct spelling to guide Romanian language writers", Buda, 1818, by Constantin Diaconovici-Loga. We have tried to see the extent to which Diaconovici-Loga was influenced by the previously published normative writing.

Keywords: Constantin Diaconovici-Loga, grammar, orthography, literary, normative.

Am folosit spre studiu comparativ *Gramatica rumînească* a lui D. Eustatievici Brașoveanul, ediție realizată de N. A. Ursu, Editura Științifică, București, 1969 și *Orthografia sau dreapta scrisoare pentru îndreptarea scriitorilor limbii românești*, de Constantin Diaconovici-Loga, Buda, 1818. *Gramatica rumînească* a lui D. Eustatievici Brașoveanul este prima gramatică a limbii române scrisă în limba română și datează din 1757. Din nefericire, această gramatică a rămas în manuscris până în anul 1969, prin urmare, Constantin Diaconovici-Loga nu a folosit-o ca model, după cum remarcă și Mihaela Marcu în articolul *Împrumuturi și calcuri în terminologia gramaticii lui Constantin Diaconovici Loga*. "Dintre scrierile normative publicate până atunci, Loga a folosit, probabil, gramatica lui Samuil Micu și Gheorghe Șincai, *Elementa linguae Daco-Romanae sive Valachicae* (Viena, 1780), dar, mai ales, lucrările scrise în limba română ale lui Radu Tempea, *Gramatica românească* (Sibiu, 1797) și Paul Iorgovici, *Observații de limbă românească* (Buda, 1799)"¹.

Gramatica lui D. Eustatievici Brașoveanul cuprinde, la începutul lucrării, capitolul *Pentru ortografie*, *Pentru tehnolôghia ortografiei*, iar la sfârșit, capitolul *Pentru prosodie*, în timp ce Diaconovici-Loga are structurată *Orthografia* astfel: cap. I - *De întrebuințarea literilor*, cap. II - *De despărțire literilor în silave*, cap. III - *De întrebuințarea semnelor*, cap. IV - *De perioduri*; cap. V - *Exemple sau pilde la regulele gramaticii și ale ortografiei*; cap. VI - *Orații la examenuri publice*; capitolele IV, V, VI nemaifiind numerotate de autor în textul original.

Constantin Diaconovici-Loga, ca și D. E. Brașoveanul, deschide lucrarea cu definiția ortografiei:

"Orthografia sau dreapta scrisoare ne învață cuvintele cu literile cele ce se cuvin lor a le scrie în silave bine a le despărți și semnele cele desbinătoare drept a le întrebuința."
(*Orthografia* lui Loga, p. 5).

¹ Marcu, Mihaela, Iorgulescu, Alexandra, *Împrumuturi și calcuri în terminologia gramaticii lui Constantin Diaconovici Loga*, în *Annales Universitatis Apulensis, Series Philologica*, 7, tom 1, 2006 p. 253-259.

”Este partea cea mai întâi a gramaticii, ceea ce ne învață a ști ființa, firea și osebirea slovelor, și dintru acestea purcederea cea din întâi, împreună zicerea și cuvântul cu înălțarea glasului și apăsarea viersului, arătînd despărțirea slovelor, bunii citiri și scrisorii cei drepte.” (*Gramatica* lui D. E. Brașoveanul, p. 12).

Se poate observa că ceea ce apropie cele două texte este definirea termenilor noi și clasificarea lor. Ambii autori sunt înclinați spre detaliu, încercând să ofere o explicație cât mai amplă și mai completă. *Orthografia* lui Constantin Diaconovici-Loga, având scopuri didactice însoțește regulile ortografice și ortoepice de exemple numeroase și clare, spre deosebire de Eustatievici care nu oferă la fiecare situație exemple spre a susține ipoteza creată. Una dintre deosebiri este faptul că lucrarea lui Constantin Diaconovici-Loga este mult mai bine organizată, în timp ce gramatica lui D. E. Brașoveanul este gândită puțin diferit, în sensul că textul este structurat sub formă de întrebare și răspuns, are mai multe clasificări în care se folosește de termeni calchiați după modele străine, în special din slavonă. Față de gramatica lui Dimitrie Eustatievici Brașoveanul, *Orthografia* lui Diaconovici-Loga este presărată, pentru prima dată, cu metatermenul: *Subjet*, iar cuvinte precum *Prezicat* și *Ojet* apar mai târziu în *Gramatica* de la 1822.

Ortografia lui Eustatievici Brașoveanul se împarte în: *ființa sau firea slovelor*, *lovirea sau înălțarea viersului* și *împiedicarea sau rânduirea cuvintelor prin stări*.

În dezlegarea 1, *Ființa sau firea slovelor*, autorul face o clasificare a sunetelor în *glasnice* (*vocale*) și *soglasnice* (*consoane*), adică împreună *glasnice* (cuvintele: *glasnice* și *neglasnice* le regăsim în nomenclatura slavonă) și apoi indică regula ortografică de folosire a *slovelor* în dezlegarea 2: *Pentru însemnarea tuturor slovelor*.

Vocalele, adică *glasnicele*, cum le numește Eustatievici, sunt 18: *a, ê, î, i, o, Σ, ˆ, u, TM, ü, œ, β, õ, ç, √, ʒ, ˆ, â* și se împart în:

a) *singur glasnice (independente)*, în număr de 17: *a, ê, î, i, o, Σ, ˆ, u, TM, ü, œ, β, õ, ç, √, ʒ, â* și

b) *împreunat glasnice sau înjugat (dependente)*, aceasta fiind ierul: ˆ.

Vocalele, după D. E. Brașoveanul, se mai împart în:

a) *lungi*: *i, TM, β, Σ, ʒ, u, â, œ,*

b) *scurte*: *ê, o, ˆ,*

c) *de obște (comune)*: *a, î, ü, √,* și

d) *de doao ori glăsuitoare (diftongi)*: *aiÂ, êiÂ, üiÂ, oiÂ, ΣiÂ, ˆi Â, uiÂ, TMiÂ, âiÂ, œiÂ, üiÂ, a√, ê√, ˆ√, u, ü, â, õ, œ.*

Diaconovici-Loga își structurează lucrarea mult mai clar, având mai puține clasificări, acesta precizează în cap. I, *De întrebuițarea literilor*, reguli de folosire a literelor mari și mici, iar apoi face o încadrare a *vocalelor*, pe care le numește *sunătoare* și a *consoanelor*, numite *năsătoare*, indicând în același timp și regula ortografică de întrebuițare a fiecărei litere. Dacă Eustatievici folosește constant cuvântul *slovă*, la fel și Radu Tempea, și niciodată corespondentul latinesc, *literă*, Diaconovici întrebuițează permanent lexemul *literă* în loc de *slovă*, înțelegând prin aceasta *sunet*.

Diaconovici-Loga recunoaște doar 15 *sunătoare* (*vocale*): *a, ê, î, i, o, Σ, ˆ, u, TM, ü, œ, β, õ, ç, √*, simplificând astfel alfabetul, și le împarte în: *limpede (clare)*: *a, ê, î, o, û*; *năsăose (nazale)*: *ç, õ, β* și cele doao *sunătoare ascunse (diftongi)*: *œ, TM, ü*. Diaconovici nu adoptă termenul neologic *diftong*, deși textul a apărut în 1818, cu mult după *Gramatica* lui Brașoveanul.

O altă diferență între cele două lucrări o regăsim în faptul că Diaconovici-Loga nu include literele: *q, ʒ, ʒ, ˆ*, în alfabet, însă precizează că primele două se folosesc în cadrul bisericii și la pashalie, iar celelalte două doar la pashalie: ”Afară de acestea mai sînt *Q, ʒ, ʒ, ˆ*, dintre care

cele doao dintâiu în numărul besericesc și la pashalie, iară cele doao de pre urmă numai la pashalie se întrebunțează.” (*Orthografia* lui Loga, p. 6); ”se întrebunțează numai la Pashalie, însă slovenii și cetesc cu dânsul” (p. 11). Pe litera *â* Loga o consideră, alături de *œ*, cele doao sunătoare ascunse (*sonore latente*) (*Orthografia* lui Loga, p. 14).

În plus, D. E. Brașoveanul consideră litera *õ* ca fiind una dintre *diftonghii aleși*, despre care spune că ”a să despărți sau a să deșcheia nu pot, stînd întru puterea unuia glasnice” (*Gramatica* lui D. E. Brașoveanul, p. 13), în timp ce Constantin Diaconovici-Loga o numește vocală *năsoasă*, deoarece spune autorul că ”litera [*i*] (*õ*) mai vârtos înaintea lui [*n*] (*n*) stă și se scrie în cuvintele românești purcese de la limba latinească, unde se scriiau cu [*e*], deci stînd înaintea de [*n*] pururea prin nas dă răspunderea tonului, p.e.: *vântu* (*võ'ntÁ*), vine de la *ventus* (*vê'ntÁs*)” (*Orthografia* lui Loga, p. 13). De asemenea, Brașoveanu precizează că *õ* este formată din *în* și *az* și se citește ”prin scurtarea cea purcezătoare din ceriul gurii”, p. 14).

D. E. Brașoveanul operează cu calcul lingvistic, cele de doao ori glăsuitoare, lângă care adaugă echivalentul neologic, diftonghi (cuvântul *diftongi* - este folosit și de Văcărescu în *Observații*, 1787). Aceștia sunt de trei feluri: *aleși*: *u, ü, õ, œ, â*, *osebiți*: *aiÁ, êiÁ, üÁ, oiÁ, SiÁ, iÁ, uiÁ, iÁ, aiÁ*, și *neosebiți*: *a√, ê√, r√*.

În ceea ce privește *consoanele*, D. E. Brașoveanul le numește *soglasnice*, și le clasifică în:

a) jumătate de glasnice (*sonore*), adică cele care ”dau mai mult glas” (p. 14): *Ω, z, q, l, m, n, r, s, c, ç, ,, w, Û, π* și

b) neglasnice (*surde*), adică cele ce dau ”mai puțin glas” (p. 14): *b, v, g, d, k, p, t, f, x, !*

Diaconovici-Loga le numește *nesunătoare* (24 la număr) și le împarte în: *buzoase* (*labiale*): *b, r, m, v, f*; *dințoase* (*dentalele, prepalatale*): *s, j, c, Û, π, ,, w, ç, Ω, !*; *limboase* (*lingualele*): *t, d, f, w*; *gâttoase* (*guturale*): *g, k, x* (*postpalatale*). Litera *Q* nu este prinsă în textul lui Loga, întrucât *dz* era o particularitate în limba veche și în unele subdialecte dacoromâne și autorul preferă folosirea fricativei sonore *z* în locul acesteia.

Brașoveanul mai face o clasificare a consoanelor în:

a) *schimbătoare*: cuvintele care se termină în *k* se schimbă în *ç*, *d* în *j*, *g* în *!*, *t* în *c*, *s* în *,*, și *w*, *j* în *d*,

b) *doao feluri*: *j, Û, π*,

c) *streine*: *q, Û, π, f*,

d) *însuș osebitoare*: *!.*

În ceea ce privește regulile de folosire a slovelor, Brașoveanul le cuprinde în dezlegarea 2: *Pentru însemnarea tuturor slovelor*, spre deosebire de Constantin Diaconovici-Loga, care le precizează în cadrul clasificării vocalelor și consoanelor.

În cele ce urmează vom încerca să evidențiem deosebirile dintre reguli fonetice enunțate de cei doi autori.

Pentru slova *a*, Brașoveanul precizează că se scrie la sfârșitul cuvintelor, iar în cuvintele grecești se pune *â* foarte des. Loga adaugă că se mai folosește uneori și în cuvintele străine și că este cea care oferă accent silabei.

”*a*. Întru cuvintele grecești, în locul slovei aceștia *â* se scrie foarte des, și mai vârtos la sfârșitul cuvintelor, precum: *filológia*.” (*Gramatica* lui D. E. Brașoveanul, p. 15).

”*a* (*a*) Se pune cerându-se un ton ce se produce cu întâia căscătură a gurii, p.e. *vás* (*vás*), *pár* (*pár*), *sác* (*sák*). Așijderea: [*a*] (*a*) se mai pune la cuvintele cele streine, p.e. *Gheografia* (*Geograf'a*), *Eμneas* (*Eμneas*)”. (*Orthografia* lui Loga, p. 9)

O altă deosebire o aflăm la stabilirea valorii fonetice a slovei ν , pe care Brașoveanul o înlocuiește cu $\sqrt{\nu}$ în cuvintele de origine grecească, dar și de alte origini. Loga atrage atenția asupra confuziei care se creează între b , p , m , așa cum face distincție între ν și f , între Ω cu $!$ ori w cu t și f . În privința lui $\sqrt{\nu}$, Loga nu ne lămurește care ar fi valoarea fonetică pe care i-o acordă, ci doar că se notează numai în cuvinte străine și la Pashalie, deducând că ar avea valorile: $[i]$ și $[v]$ doar din exemplele oferite: *Evghénie* ($E\hat{E}\sqrt{g\acute{e}n\acute{i}\acute{e}}$), *Eghipet* ($E\hat{E}g\sqrt{p\acute{e}t}$), *mirul* ($m\sqrt{\acute{c}r\acute{A}l}$). (*Orthografie*, p. 11), însă în *Gramatica* din 1828, Loga precizează foarte clar valorile acesteia, adică îi atribuie valoarea $[i]$ când formează sigură silabă sau când urmează după o consoană (*i-postas*, *Eghi-pet*) și îi mai atribuie valoarea de $[v]$ când este însoțită de o vocală (*Evanghelie*, *Vachint*), (*Gramatica* lui Loga p. 41).

” $[b]$ (b) de $[p]$ (p) și de $[m]$ (m), că alta estă a zice *baba* (*baba*), alta *papa* (*papa*), și iar alta *mama* (*mama*). Așa drept vei responde: *Eu am văzut pre Papa de la Roma*, iar nu: *Eu am văzut pre baba de la Roma*”. (*Orthografia* lui Loga, p. 16).

”În cuvintele cele grecești și alte streine trebuite întru dialectul cel rumânesc, în loc de ν să scrie $\sqrt{\nu}$; în loc de pildă: *ê\sqrt{lav\acute{i}\acute{e}}*, *Pa\sqrt{v\acute{e}l}*.” (*Gramatica* lui D. E. Brașoveanul, p. 15).

Dacă Brașoveanul nu oferă exemple pentru toate regulile fonetice enunțate, Loga este foarte generos în explicații mult mai clare însoțite de cel puțin trei exemple. Dascălul bănățean indică, de asemenea, mai multe situații de folosire a *literii* Σ , aceasta punându-se la începutul cuvântului, în cuvintele aflate în cazul genitiv sau dativ la plural, când se află la mijlocul numelor străine, dar și românești, în celelalte cazuri se folosește o :

” o (Σ) se pune:

- La începutul cuvântului, fie românesc sau strein. p.e: *Ostăș* (Σ' stá,), *Otócar* ($\Sigma\acute{E}t\acute{o}kar$).
 - În ghenitivul și dativul numărului multoratec, p.e: *a frăților* ($a\hat{E}$ fráçil Σr), *a nepoatelor* ($a\hat{E}$ népótê Σr) sau *frăților* ($fráçil\Sigma r$), *nepoatelor* ($népótê\Sigma r$).
 - În mijlocul numelor streine, precum și a numelor românești, având înaintea sa sunătoare lităreă, precum: *Sión* ($Si\Sigma'n$), *faraón* ($fara\Sigma'n$), *zíoa* ($z'\Sigma a$).
- Însamná: $[o]$ (Σ) estă îmbinat din $[oo]$, de unde urmează că $[o]$ (Σ) estă atâta cât $[o]$ (o) lung.
o (**o**) În toate celelalte întâmplări se scrie precum: *pórt* (*pórt*), *vóstru* (*vóstrÁ*).” (*Orthografia* lui Loga, p. 11).

Eustatievici face distincție între i și \acute{i} , precizând că slova i se pune după o consoană, la început și ”oriunde să scrie”, iar \acute{i} se pune după o vocală, în timp ce Diaconovici-Loga e de părere că \acute{i} se pune înaintea unei vocale adaugând, pe lângă mențiunile foarte puține pe care le face Brașoveanul, și faptul că i se întrebuițează și după slova \acute{i} când se formează articolul hotărât (*”Punese $[i]$ (\acute{i}) scurt încă și după $[i]$ cu care însoțindu-se face pre articolul numelor, precum: *prún* (*prún*), *prúnii* (*prúnii*) a *besevricii* (*a bêsTMriçii*)”*, *Orthografia* lui Loga, p. 11), nu doar după consoană, așa cum ne spune Brașoveanul (la p. 15). Loga precizează că \acute{i} se folosește și la sfârșitul substantivelor nearticulate (*”La numele înființetoare sau substantive; luându-se acestea fără hotărâre, p. e. Oameni* („*uameniÁ*), *pómi* (*pómiÁ*)”, *Orthografia* lui Loga, p. 10), și la sfârșitul adjectivelor care sunt precedate de substantivul determinat (*”La numele însușitoare sau ajective punându-se după nume înființetoriu, p.e. *pómii vérzi* (*pómii vérzyi*), *vásele lárgi* (*vásélê lárji*)”* *Orthografia* lui Loga, p. 11), și la verbele de persoana a II-a (*”La a doaa persoană a verburilor în numărul singuratec și multoratec., p. e. Tu cânti* (*tÁ káΔnci*), *vói cântáți* (*vóiÁ kántáci*), *tú cântáși* (*tÁ káΔntá,i*), *voi cântáráți* (*vói kántárβci*)”, *Orthografia* lui Loga, p. 11), la începutul și mijlocul cuvintelor românești, dar și în cuvintele de origine greacă care erau scrise cu \acute{a} , în română se scriu cu i (*”la începutul și la mijlocul*

cuvintelor românești, p. e. *Inimă* ($i\infty nim\beta$), *trimis* (*trimis*). *Așijderea*, în cuvintele cele streine de la greci purcese unde acolo scriindu-se cu [ia] (â), în limba românească se scriu cu [i] (i), precum: *Ilie* (*IÊliê*), *Iisus* (*ÛÊisÁs*)”, *Orthografia* lui Loga, p. 10).

Loga nu împărtășește aceeași opinie cu Brașoveanul în ceea ce privește folosirea slovei *ü*, primul indicând utilizarea ei atât la început de cuvânt, cât și la sfârșitul cuvintelor, dar și pentru a deosebi singularul de plural, precum: ”*călătoΔriu* ($k\beta l\beta t\acute{o}r\ddot{u}$) (*unul*), *călătoΔri* ($k\beta l\beta t\acute{o}r\ddot{i}$) (*mai mulți*)”, (*Orthografia* lui Loga, p. 15), Eustatievici însă, precizează doar că *ü* nu se pune la începutul cuvintelor.

Cât despre slova **TM**, Eustatievici menționează că nu se pune la începutul cuvintelor, la fel cum nu se pun nici slovele **ü**, **â**, **ö**, în timp ce Loga face mai multe precizări privind slova iati. Acestei slove i se atribuie rar valoarea [e] când se află la mijlocul cuvintelor, dar poate avea și valoarea [ea] la cuvintele feminine articulate, care la forma nearticulată se termină în [e], și, de asemenea, are valoarea [ea] la imperfectul verbului. Însă, Loga atrage atenția că atunci când este precedată de o vocală se pune **â** (ia), nu **TM** (ea) (*Orthografia* lui Loga, p. 15).

Constantin Diaconovici-Loga este mult mai explicit și încearcă să enumere cât mai multe situații de utilizare a slovelor chirilice, cât și excepțiile de la regulă.

Din *Gramatica* lui Eustatievici lipsesc regulile de despărțire în silabe.

În ceea ce privește ”întrebuințarea semnelor” se remarcă multe diferențe între cele două texte. Această zonă este organizată de Eustatievici în două părți: *Pentru lovirea sau înălțarea glasului* și *Pentru împiedecarea sau rînduirea cuvintelor prin stări*, iar Loga își numește capitolul: *Întrebuințarea semnelor*. Loga remarcă foarte bine că există semne care sunt specifice cuvintelor și se pun la cuvinte și semne care se pun în cadrul propozițiilor.

Autorul *Gramaticii* identifică zece semne pentru lovirea sau înălțarea glasului:

- oxia, adică ascuțită înălțare (*accentul ascuțit*),
- varia, grea apăsare (*accentul grav*)
- perispoméni sau împrejur încovăiere (*accent circumflex*),
- macră sau dungă lungă (*pronunțarea lungă a vocalei*),
- vrahia, dunga scurtă sau încovoaiată (*pronunțarea scurtă a vocalei*),
- dasia, suflarea grosă (”plăcută îngroșare” a pronunției, adică *spirit aspru*),
- psili, suflarea suptire (”lină suptiere” a pronunției, adică *spirit lin*),
- apóstrof, întoarcere,
- eric sau ir mititel (se pune deasupra consoanei de la mijlocul cuvântului, ”arătând cum lepădată este slova aceasta ”)
- páerc sau ir pe urmă (se pune deasupra consoanei de la sfârșitul cuvântului, ”arătând lepădarea slovei aceștia β ”).

În plus față de Loga, Eustatievici Brașoveanul recunoaște încă patru semne, și anume: perispoméni sau împrejur încovăiere (*titla*), macră sau dungă lungă, eric sau ir mititel, páeric sau ir pe urmă, noțiunea de *titlă* fiind utilizată mai târziu de Loga în *Gramatica* de la 1822.

Eustatievici adaugă fiecărui metatermen nou introdus și modelul calchiat, însă Loga renunță a mai indica modelul copiat, excepție făcând doar cuvântul *dasia* căruia îi adaugă sinonimul: *micșurătoarea*. Loga menționează de *titlă* în *Gramatica* din 1828. Dacă Eustatievici numește *psili* semnul care reprezintă ”suflarea cea suptire întru începutul tuturor zicerilor ce se încep de la glasnică, asemenea întru multe evreiești și grecești, precum: *aurma*”) (p. [21/20^a]), Loga o numește *iso* și se pune la ”începutul cuvântului” (p. 22)

În *Pentru împiedecarea sau rînduirea cuvintelor prin stări*, Eustatievici recunoaște 8 semne:

- dun ga [/] (*bara oblică*)
- împiedecarea sau jumătat de soroacă [,] (*virgula*)

- c) doao împunsuri sau doao soroci [;] (*punct și virgulă*)
- d) întreagă împunsură sau soroacă [.] (*punct*)
- e) împreunătoarea sau unitoarea [- sau =] (*linia de despărțire*)
- f) semnul întrebării [;]. De remarcat este faptul că Eustatievici reprezintă semnul întrebării prin *punct și virgulă* și așa apare peste tot în text (notă de subsol, N. A. Ursu în *Gramatica rumânească*, D. E. Brașoveanu p. 24)
- g) semnul cel de mirare [!] (*semnul exclamării*)
- h) semnul cel de osebite și de despărțire sau lepădare ([] sau /:/:, ()) - (*parenteze rotunde/pătrate*).

Iar Loga identifică 13 semne care se pun în propoziții (*La închieturi*). În plus față de *Gramatica* lui Eustatievici, Loga adaugă:

- a) doao puncturi sau colon [:] (*două puncte*)
- b) semnul cugetării [-] (*linia de pauză*)
- c) semnul linsării ['] (*apostrof*)
- d) paragraful [&]
- e) aducătoare [„”] (*ghilimele*)
- f) arătătoare sau asterisc [*]. Și exclude *dunga* (bara oblică) din clasificare.

Virgula este numită de Loga *opritoare* sau *comma*, *punct și virgula* este numită *opritoare punctată* sau *semicolon*, *semnul întrebării* este *întrebătoriu* semn, *semnul exclamării* este *chemătoriu* semn sau *minunătoare*, *parentezele* sunt *cuprinzătoare* sau *parentesul*.

În concluzie, este evident faptul că cele două lucrări au puține puncte comune, remarcându-se rapiditatea cu care a evoluat cercetarea în domeniul lingvisticii românești. Dacă lucrarea lui D. E. Brașoveanu conține o terminologie gramaticală calchiată în întregime după modelele străine, cuprinde neologisme de origine slavonă, neogreacă, în lucrarea de la 1818, Constantin Diaconovici-Loga încearcă să se desprindă de influența slavonă, cuprinzând multe neologisme de origine latină, dar și numeroase calcuri.

BIBLIOGRAPHY

- MARCU, MIHAELA; IORGULESCU, ALEXANDRA, *Împrumuturi și calcuri în terminologia gramaticii lui Constantin Diaconovici Loga*, în *Annales Universitatis Apulensis, Series Philologica*, 7, tom 1, 2006.
- ISTRATE, GAVRIL, *Limba română literară. Studii și articole*, Editura Minerva, București, 1970.
- GHEȚIE, ION/ CHIVU, GHEORGHE (coord.), *Contribuții la istoria limbii române literare. Secolul al XVIII-lea (1688- 1780)*, Editura Clusium, București, 2000.
- MARCU, MIHAELA, *Evoluția terminologiei gramaticale românești în perioada 1757-1877*, Editura Universitaria, Craiova, 2005.